

RJEČNIK KRIVIČNO-PRAVNIH TERMINA ZA NOVINARE I NOVINARKE

Organizacija za evropsku
bezbjednost i saradnju
Misija u Crnoj Gori

KLAUZULA O ODRICANJU OD ODGOVORNOSTI

Stavovi iznijeti u ovoj publikaciji su odgovornost autora i ne predstavljaju nužno stavove OEBS-a, misija ili njenih država članica. Ni OEBS, ni misije, ni njene države članice ne preuzimaju nikakvu odgovornost za posljedice koje mogu proizaći iz upotrebe ove publikacije. Ona se ne bavi pitanjima pravne ili druge odgovornosti za radnje ili propuste bilo koje osobe.

Radi lakšeg čitanja u glavnini ovog teksta korišćeni su izrazi u jednom gramatičkom rodu. Svi termini obuhvataju podjednako i muški i ženski rod.

ISBN 978-92-9271-549-6

Organizacija za evropsku
bezbjednost i saradnju
Misija u Crnoj Gori

RJEČNIK KRIVIČNO-PRAVNIH TERMINA ZA NOVINARE I NOVINARKE

Autor: Dalibor Tomović

SADRŽAJ

I UVOD.....	3
II Predlog strukture rječnika	4
III IZVORI	6
IV REČNIK PRAVNIH TERMINA	7
V ORGANIZACIJA I NADLEŽNOST SUDOVA I DRŽAVNIH TUŽILAŠTAVA.....	42

I UVOD

Rječnik ima za cilj da novinarima i medijima, posebno onima koji izvještavaju o policijskim i krivičnim postupcima, pruži detaljna objašnjenja, najčešće korišćenih, krivično-pravnih termina koji su važni prilikom izvještavanja o temama koje zahtijevaju poznavanje ovih pojmova.

Pravo je javnosti da pravovremeno dobije informacije o aktivnostima policije, tužilaštava i sudova. Izvještavanje o tim aktivnostima kao dio slobode izražavanja koja uključuje i prenošenje informacija, jako je važno u kontekstu jačanja vladavine prava.

II PREDLOG STRUKTURE RJEČNIKA

Sama struktura rječnika je zamišljena da bude podijeljena u dva nivoa:

1. Krivično-pravni termini navedeni abecednim redom sa kratkim pojašnjenjem termina koji se najčešće koriste prilikom izvještavanja o aktivnostima policije, tužilaštava i sudova.
2. Organizacija i nadležnosti Državnih tužilaštva i sudova sa pojašnjenjem nadležnosti, posebno u kontekstu izvještavanja o krivičnim istragama i sudskim postupcima te odlukama koje donose tužilaštva i sudovi, kao rezultata pokrenutih procesa.

Obrazloženje:

Prilikom izvještavanja u sudskim i policijsko-tužilačkim postupcima, nerijetko imamo senzacionalističko izvještavanje medija. Tom prilikom dolazi i do kršenja pretpostavke nevinosti gdje se i prije sudskih ili tužilačkih odluka, pa čak i prije zvaničnih saopštenja državnih organa (policije, tužilaštva i sudova), proglašavaju za osumnjičena lica ona za koja novinari smatraju da ih treba prozvati sa punim imenom i prezimenom.

Dodatno u nekim izvještavanjima, novinari koriste termine kojima presuđuju licima pod optužbom, prije pravnosnažne presude, nazivajući ih npr. ubicama, kamatašima, lopovima, narko-dilerima iako je riječ o osobama koje su osumnjičene ili optužene.

Još je u odluci Vrhovnog suda Jugoslavije, u kojoj se sud prvi put bavio pitanjem povrede pretpostavke nevinosti (Kž. br. 47/65), čakil prije nego je uvedena u Zakonik, ukazano na nužnost poštovanja ovog principa:

“obavještavanje građana putem štampe o toku istraga ili postupaka u pojedinim krivičnim stvarima ne samo što je dozvoljeno, ali je

i nužno da se ono vrši objektivno i bez prejudiciranja krivice optuženog i sudske odluke. Suprotan postupak može imati znatnu i nena-doknadivu štetu pravima i interesima građana. Novinar treba objektivno da izloži stavove optužbe i odbrane i izvedene dokaze, izbjegavajući upotrebu izraza i komentara koji prikazuju okrivljenog kao nesumnjivog učinioca krivičnog djela za koje je optužen”.

Pretpostavka nevinosti jedna je od najvažnijih ustavnih i međunarodnih garancija okrivljenog, koje se odnose na ključna prava i slobode čovjeka (vid. čl. 11 Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima i čl. 6 st. 2 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda).

Zbog nedovoljnog znanja o pravosuđu, budući da još uvijek nema specijalizovanih novinara samo za ovu oblast, javnost nekada dobije pogrešne informacije (npr. mediji prenesu da je sud oslobodio okrivljenog iako je tužilac odustao u toku postupka od optužnog akta).

Posebno je značajno medijsko izvještavanje o slučajevima nasilja nad maloljetnicima, jer novinari moraju voditi računa kako primjenjuju Kodeks i da ne krše Zakon o medijima i Konvenciju o pravima djeteta.

Posebno je važno da novinari budu svjesni da je riječ o postupcima koji su zatvoreni za javnost. U takvim slučajevima oni ne samo da imaju obavezu da ne navode ime djeteta, već i da izbjegavaju objavljivanje adrese ili čak mjesta stanovanja u okviru naselja ili grada, sve u cilju sprečavanja identifikacije djeteta, imajući u vidu malu sredinu kakva je Crna Gora.

Krivične sankcije koje se izriču maloljetnicima značajno se, kako u terminologiji tako i u svojoj prirodi, razlikuju od onih koje se primjenjuju na punoljetna lica, zbog čega je izrada ovog rječnika od posebnog značaja.

III IZVORI

Prilikom izrade rečnika ovih termina, predlog je da se koriste kao izvori relevantna domaća i međunarodna pozitivna legislativa.

1. Međunarodni instrumenti

Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima
Evropska konvencija o ljudskim pravima sa protokolima
Konvencija o pravima djeteta

Država Crna Gora je u julu i oktobru 2006. godine, podnijela sukcesorsku izjavu za Evropsku konvenciju o ljudskim pravima i protokolima i Konvenciju o pravima djeteta, čime je preuzela obaveze koje proizilaze iz ovih međunarodnih dokumenata. Konvencije su ovim putem, shodno čl. 9 Ustava Crne Gore, i formalno postale sastavni dio unutrašnjeg pravnog poretka, sa zakonskom snagom kao imperativni propisi i primatom nad domaćim zakonodavstvom kada odnose uređuje drukčije od unutrašnjeg zakonodavstva.

2. Domaći propisi

Ustav Crne Gore,
Krivični zakonik,
Zakonik o krivičnom postupku,
Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična djela
Zakon o postupanju prema maloljetnicima,
Zakona o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti
Zakona o izvršenju uslovne osude i kazne rada u javnom interesu
Zakona o Državnom tužilaštvu
Zakona o Specijalnom državnom tužilaštvu
Zakona o advokaturi
Zakona o sudovima
Zakon o unutrašnjim poslovima.

IV REČNIK PRAVNIH TERMINA

AMNESTIJA

Amnestija je akt koji donosi Skupština Crne Gore u formi zakona. Njime se neodređenom broju lica daje oslobođenje od krivičnog gonjenja ili potpuno ili djelimično oslobođenje od izvršenja kazne; izrečena kazna može se zamijeniti blažom kaznom, može se dati rehabilitacija, kao i ukinuti pojedine ili sve pravne posljedice osude i pojedine mjere bezbjednosti (zabrana vršenja poziva, djelatnosti i dužnosti, zabrana upravljanja motornim vozilom i protjerivanje stranaca iz zemlje).

ADVOKAT

Advokat je lice koje je upisano u imenik advokata odlukom Advokatske komore Crne Gore i položilo zakletvu. Advokatura je nezavisna i samostalna služba, koja pruža pravnu pomoć fizičkim i pravnim licima.

Pravna pomoć koju pruža advokat obuhvata: 1) davanje pravnih savjeta i mišljenja; 2) sastavljanje tužbi, žalbi, molbi, predstavki i drugih podnesaka; 3) sastavljanje ugovora, testamenata, izjava, opštih i pojedinačnih akata i drugih isprava; 4) zastupanje i odbranu fizičkih i pravnih lica pred sudovima i drugim državnim organima, privrednim društvima i drugim pravnim licima; 5) zastupanje fizičkih i pravnih lica u njihovim pravnim poslovima; 6) obavljanje drugih poslova pravne pomoći u ime i za račun fizičkih ili pravnih lica, na osnovu kojih ta lica ostvaruju neko pravo.

BRANILAC

Kada advokat brani lice (osumnjičenog, okrivljenog ili optuženog),

u krivičnoj materiji (izviđaju , istrazi, na ročištu, na pretresu,), tada se zove branilac. Branilac može biti isključivo advokat, zbog čega ga jedino u krivičnoj materiji, ne može mijenjati advokatski pripravnik. Pravni osnov za angažovanje branioca u krivičnom postupku može biti po osnovu punomoćja, kada se radi o izabranom braniocu i na osnovu rješenja organa (državnog tužilaštva ili suda), kada se radi o braniocu po službenoj dužnosti u situacijama kada po Zakoniku o krivičnom postupku, prije ili u toku krivičnog postupka, lice mora imati branioca (obavezna odbrana).

BLANKETNA KRIVIČNA DELA

Krivična djela čiji zakonski opis ne sadrži sve bitne elemente krivičnog djela, već upućuje na neki drugi zakon, podzakonski propis-blanketnu normu, koja definiše nedostajući elemenat krivičnog djela((npr. krivična djela ugrožavanje javnog saobraćaja (član 339 KZCG), nepostupanje po zdravstvenim propisima za suzbijanje opasne zarazne bolesti (član 287)).

DRŽAVNI TUŽILAC

Državni tužilac ima pravo i dužnost da preduzima gonjenje učinilaca krivičnih djela koja se goni po službenoj dužnosti.

On rukovodi izviđajem izdavanjem obavezujućih naloga ili neposrednim rukovođenjem usmjerava radnje organa uprave nadležnog za policijske poslove, vojne policije, organa uprave nadležnog za poslove carina, organa uprave nadležnog za poslove poreza i drugih organa uprave, donosi rješenja o odlaganju krivičnog gonjenja kad je to predviđeno ovim zakonikom i odbacuje krivične prijave iz razloga pravičnosti, sprovodi istragu donošenjem naredbe o sprovođenju istrage, sa okrivljenima zaključuje sporazume o priznanju krivice, podiže i zastupa optužnice, odnosno optužne predloge pred nadležnim sudom, izjavljuje pravne lijekove protiv sudskih odluka, vrši i druge

radnje određene zakonikom o krivičnom postupku.

Državni tužilac dobija svojstvo stranke u krivičnom postupku od momenta zakazivanja pretresa.

DOKAZ

– činjenica na osnovu koje se utvrđuje postojanje ili nepostojanje spornih pravno relevantnih i drugih činjenica koje se utvrđuju u krivičnom postupku. Dokazi se prikupljaju i izvode u skladu sa Zakonikom o krivičnom postupku, a teret dokazivanja optužbe je na tužiocu.

DOKAZNI POSTUPAK

Dokazni postupak označava fazu postupka u kojoj sud, na osnovu materijalnih dokaza (npr. isprava, dokumenata, predmeta) i personalnih dokaza (svjedoka, svjedoka oštećenih, zaštićenih svjedoka, svjedoka saradnika, vještaka) utvrđuje postojanje ili nepostojanje, istinitost ili neistinitost činjenica, bitnih za donošenje odluke.

DIREKTNİ UMIŠLJAJ

Krivično djelo je izvršeno sa direktnim umišljajem kada je učinilac krivičnog dela bio svjestan svog dela i htio je njegovo izvršenje. Stepenn intenziteta elementa svijesti i volje kod učinioea je visok pri čemu on zna da svojom radnjom ostvaruje sve bitne elemente bića krivičnog dela i saglašava se sa posledicom.

EVENTUALNI UMIŠLJAJ

Krivično djelo je izvršeno sa eventualnim umišljajem kada je učinilac svestan da svojom radnjom može učiniti krivično delo, pa je

na to pristao. Intenzitet svesti i volje su manje izraženi nego kod direktnog umišljaja.

EKSTRADICIJA

Ekstradicija je vid međunarodne krivičnopravne pomoći radi izručenja okrivljenih i osuđenih lica u cilju sprečavanja ovih lica da boravkom na teritoriji druge zemlje izbjegnu krivični progon ili izdržavanje zatvorske kazne veće od šest mjeseci.

Saradnja između država se zasniva na bilateralnim ugovorima (npr. Ugovor između Crne Gore i Srbije o izručenju) ili na međunarodnim instrumentima (npr. Evropska konvencija o izručenju). Aktivnosti između država se sprovode u predaji okrivljenog ili osuđenog lica iz jedne države (zamoljena država) drugoj državi (državi molilji), radi okončanja krivičnog postupka ili izvršenja kazne zatvora.

EVROPSKA KONVENCIJA O LJUDSKIM PRAVIMA I OSNOVNIM SLOBODAMA

Evropska konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama je međunarodni ugovor između država članica Saveta Evrope, koji služi kao temeljni akt za zaštitu osnovnih ljudskih prava i sloboda.

Država Crna Gora je u julu 2006. godine, podnijela sukcesorsku izjavu za Evropsku konvenciju o ljudskim pravima i protokolima, čime je preuzela obaveze koje proizilaze iz ovog međunarodnog dokumenta. Konvencija je ovim putem, shodno članu 9 Ustava Crne Gore i formalno postala sastavni dio unutrašnjeg pravnog poretka, sa zakonskom snagom kao imperativni propis i primat nad domaćim zakonodavstvom kada odnose uređuje drugačije od unutrašnjeg zakonodavstva.

GLAVNI PRETRES

Nakon okončanja izviđaja i/ili istrage, glavni pretres je najvažnija faza krivičnog postupka pred, najčešće, prvostepenim sudom, ali je on moguć i pred drugostepenim sudom. Na pretresu, koji je po pravilu javan, se izvode dokazi i utvrđuju činjenice na osnovu kojih sud odlučuje o postojanju krivičnog djela, krivičnoj odgovornosti izricanju krivične sankcije.

INDICIJA

- činjenice ili okolnosti koje posredno ukazuju na mogućnost postojanja krivičnog djela, na njegovog izvršioca ili na druge činjenice koje mogu biti vezane za krivično djelo i/ili učinioca.

IMOVINSKA KORIST

Imovinska korist stečena kriminalnom djelatnošću je imovinska korist koja direktno ili indirektno potiče od krivičnog djela, bez obzira gdje se nalazi i koja predstavlja svako povećanje ili sprečavanje umanjenja imovine proistekle iz kriminalne djelatnosti, kao i prihod ili drugu korist ostvarenu direktno ili indirektno iz kriminalne djelatnosti, kao i imovinsko dobro u koje je ona pretvorena ili sa kojim je sjedinjena.

Imovina podrazumijeva imovinska prava bilo koje vrste, nezavisno od toga da li se odnose na dobra materijalne ili nematerijalne prirode, pokretne ili nepokretne stvari, hartije od vrijednosti i druge isprave kojima se dokazuju imovinska prava, kao i digitalnu imovinu. Digitalna imovina je digitalni prikaz vrijednosti kojom se može digitalno trgovati ili prenositi i koja se može koristiti kao sredstvo razmjene ili u svrhe investiranja.

ISTRAGA

Istraga je faza krivičnog postupka koja se sprovodi prije glavnog pretresa – suđenja, kada postoji osnovana sumnja da je određeno lice počinilo krivično djelo. Cilj istrage je prikupljanje dokaza i podataka neophodnih državnom tužiocu za donošenje odluke o podizanju optužnice ili o obustavi istrage. Takođe, prikupljaju se dokazi za koje postoji opasnost da se neće moći ponoviti na glavnom pretresu ili bi njihovo izvođenje bilo otežano, kao i drugi dokazi koji mogu biti od koristi u postupku. Istraga započinje donošenjem naredbe o sprovođenju istrage od strane nadležnog državnog tužioca, od čijeg trenutka se smatra da je krivični postupak započeo. Protiv ove naredbe nije dozvoljena žalba.

Mediji koriste izraz „otvorena istraga“ da kažu da su tužioci već preduzeli konkretne procesne radnje, često i u predkrivičnoj fazi postupka, kada se vrše preliminarne provjere i predkrivične radnje. Pravni termin je da je donijeta naredba o sprovođenju istrage ili pokrenuta istraga.

IZVIĐAJ

Izviđaj (pretkrivični postupak) predstavlja radnje policije i tužilaštva na otkrivanju počinitelja krivičnih djela, prije početka krivičnog postupka kada postoje osnovi sumnje na izvršenje krivičnog djela.

Tako, policija može da traži obavještenja od građana, primijeni poligrafsko testiranje, izvrši analiziranje glasa, izvrši antiteroristički pregled, ograniči kretanje odnosno pristup određenih lica na određenom prostoru za potrebno vrijeme, javno raspiše nagradu u cilju prikupljanja obavještenja, izvrši potreban pregled prevoznih sredstava, putnika i prtljaga, preduzme potrebne mjere u cilju pronalaženja lica, preduzme potrebne mjere u vezi sa utvrđivanjem identiteta lica i istovjetnosti predmeta, uzme uzorak za DNK analizu, raspiše potragu za licima i stvarima za kojima se

traga, pregleda određene objekte i prostorije državnih organa, privrednih društava, drugih pravnih lica i preduzetnika u prisustvu odgovornog lica, ostvari uvid u njihovu dokumentaciju i po potrebi je oduzme, kao i da preduzme i druge potrebne radnje i mjere.

ISKAZ SVJEDOKA

Iskaz svedoka predstavlja vrstu personalnog dokaza, kao dokaznog sredstva, koji daje svjedok u izviđaju ili u krivičnom postupku, a na okolnosti koje su mu poznate u vezi sa određenim životnim događajem. U određenim zakonom predviđenim slučajevima svjedok može biti oslobođen od dužnosti davanja iskaza u cjelosti ili u odnosu na pojedina pitanja. U medijskom izvještavanju koristi se termin "svjedok je dao izjavu policiji", iako se status svjedoka u procesnom smislu stiže tek pred državnim tužiocem ili sudom. Kada daje izjavu pred policijom, lice ima status građanina od koga policija prikuplja obavještenja.

ISKAZ ZAŠTIĆENOG SVJEDOKA

Iskaz svedoka saradnika predstavlja vrstu personalnog dokaza, kao dokaznog sredstva, koji svjedok daje u posebnoj proceduri kroz saslušanje pod pseudonimom, saslušanje uz pomoć tehničkih uređaja (zaštitni zid, uređaji za promjenu glasa, uređaji za prenos slike i zvuka) i slično.

Ovakav način saslušanja se primjenjuje kada postoji osnovana bojazan da bi svjedok davanjem iskaza ili odgovorima na pojedina pitanja sebe, svog bračnog druga, bliskog srodnika ili njemu blisko lice izložio ozbiljnoj opasnosti po život, zdravlje, fizički integritet, slobodu ili imovinu većeg obima.

Rješenje o posebnom načinu učestvovanja i saslušanja zaštićenog

svjedoka donosi sudija u zavisnosti od faze krivičnog postupka sa posebnom oznakom tajnosti kako se ne bi saznao identitet. Presuda se ne može zasnivati samo na iskazu ovog svjedoka da bi se neko lice oglasilo krivim.

ISKAZ SVJEDOKA SARADNIKA

Iskaz svedoka saradnika predstavlja vrstu personalnog dokaza, kao dokaznog sredstva, koji se korisiti u krivičnim djelima organizovanog kriminala.

Državni tužilac daje predlog sudu, a sud može da prihvati ili odbije taj predlog, da se kao svjedok sasluša pripadnik kriminalne organizacije, odnosno kriminalne grupe koji na to pristane protiv koga je podnijeta krivična prijava ili se vodi krivični postupak za djelo organizovanog kriminala ako je izvjesno da će njegov iskaz i dokazi koje pruži sudu znatno doprinijeti dokazivanju tog krivičnog djela i krivice učinilaca ili pomoći otkrivanju, dokazivanju i sprječavanju drugih krivičnih djela kriminalne organizacije, odnosno kriminalne grupe i da je značaj njegovog iskaza za dokazivanje tih krivičnih djela i krivice ostalih učinilaca pretežniji od štetnih posljedica krivičnog djela koje mu se stavlja na teret.

Svjedok saradnik ne može biti lice za koje postoji osnovana sumnja da je organizator ili vođa kriminalne organizacije i za njega ne važi privilegija da može odbiti davanja iskaza u cjelosti i na pojedine okolnosti.

Ukoliko sud dodjeli licu status svjedoka saradnika, on se oslobađa od krivičnog progona za krivično djelo za koje se vodi postupak a sud ne može samo na iskazu ovog svjedoka oglasiti krivim neko lice.

IZUZEĆE

Izuzeće kao pravni institut i procesna mjera treba da obezbjedi objektivan i nezavistan tok krivičnog postupka. Odnosi se na sudije, tužioce, njihove saradnike, zapisničare, vještake i tumače.

Sudija ne može vršiti sudijsku dužnost, ako: 1) je oštećen krivičnim djelom; 2) mu je okrivljeni, njegov branilac, tužilac, oštećeni, njihov zakonski zastupnik ili punomoćnik bračni drug, bivši bračni drug ili sa njim živi u vanbračnoj zajednici ili srodnik po krvi u pravov liniji do bilo kojeg stepena, u pobočnoj liniji do četvrtog stepena, a po tazbini do drugog stepena; 3) je sa okrivljenim, njegovim braniocem, tužiocem ili oštećenim u odnosu staraoca, štićenika, usvojioca, usvojenika, hranioca ili hranjenika; 4) je u istom krivičnom predmetu učestvovao kao sudija za istragu, tužilac, branilac, zakonski zastupnik ili punomoćnik oštećenog, odnosno tužioca ili je saslušan kao svjedok ili kao vještak, 5) je u istom predmetu učestvovao u donošenju odluke nižeg suda ili ako je u istom sudu učestvovao u donošenju odluke koja se pobija žalbom; 6) postoje okolnosti koje izazivaju sumnju u njegovu nepristrasnost. O zahtjevu za izuzeće odlučuje predsjednik suda, dok o izuzeću državnog tužioca odlučuje njegov neposredni rukovodilac.

JEMSTVO

Jemstvo je jedna od mjera za obezbjeđenje prisustva lica (osumnjičenog, okrivljenog, optuženog) u krivičnom postupku, koji treba da bude stavljen u pritvor ili se već nalazi u pritvoru, zbog opasnosti od bjekstva ili zbog neodazivanja na pozive suda.

Ovo lice se može ostaviti na slobodi, odnosno pustiti na slobodu, ako on lično ili neko drugi za njega pruži jemstvo da do kraja krivičnog postupka neće pobjeći, a sam okrivljeni obeća da se neće kriti i da bez odobrenja neće napustiti svoje boravište. Jemstvo se

sastoji u polaganju gotovog novca, hartija od vrijednosti, dragocjenosti, pokretnih stvari ili u stavljanju hipoteke za iznos jemstva na nepokretna dobra lica koje daje jemstvo.

KRAJNJA NUŽDA

Krajnja nužda je pravni institut koji isključuje protivpravnost, a time i postojanje samog krivičnog djela.

Krajnja nužda postoji kad je djelo učinjeno radi toga da učinilac otkloni od svog dobra ili dobra drugoga istovremenu ili neposredno predstojeću neskrivljenu opasnost koja se na drugi način nije mogla otkloniti, a pri tom učinjeno zlo nije veće od zla koje je prijetilo.

KRIVICA I KRIVIČNO DJELO

Krivica kao jedan od elemenata krivičnog djela, postoji onda kada je učinilac bio uračunljiv i postupao sa umišljajem ili iz nehata, kada je to izričito zakonom propisano, a bio je svjestan ili je bio dužan i mogao biti svjestan da je njegovo djelo zabranjeno (protivpravno).

Krivično djelo je djelo čije su radnje zakonom propisane kao krivično djelo, koje je zabranjeno(protivpravno) i koje je skrivljeno (izvršeno sa umišljajem ili iz nehata).

KRIVIČNI POSTUPAK

Krivični postupak započinje naredbom o sprovođenju istrage, podnošenjem optužnog akta sudu od strane državnog tužioca, ili pozivanjem na glavni pretres u skraćenom postupku u cilju utvrđivanja postojanja ili nepostojanja krivičnog djela, kao i vrste krivične sankcije za slučaj da se utvrdi krivična odgovornost za učinjeno krivično djelo.

U medijskom izvještavanju, nailazimo da se termin “formiranje predmeta” poistovjećuje sa pokretanjem krivičnog postupka. Formiranje predstavlja fazu u kojoj tužilaštvo prikuplja obavještenja, dokumenta, podatke i druge dokaze kako bi utvrdilo da li u konkretnom događaju postoji osnov sumnje za pokretanje krivičnog postupka protiv bilo kojeg lica za krivično djelo koje se goni po službenoj dužnosti.

Formiranje predmeta je, dakle, faza u kojoj se utvrđuje da li ima dovoljno indicija da bi se postupak uopšte pokrenuo. Tek nakon što tužilaštvo utvrdi da postoji osnov sumnje, može se formalno pokrenuti krivični postupak.

KRIVIČNA PRIJAVA

Krivična prijava je inicijalni akt kojim se obavještava organ krivičnog gonjenja-državno tužilaštvo o postojanju osnova sumnje da je neko lice izvršilo ili vrši krivično djelo.

Samim podnošenjem krivične prijave ne prejudicira se ničija krivica, niti se time smatra da je neko lice pod istragom ili da je dobilo bilo kakav krivičnopravni status.

Krivična prijava se obično podnosi neposredno na zapisnik kod tužilaštva ili policije, predajom na arhivu ili e-mail tužilaštva, putem telefona, jer forma nije predviđena. Nakon prijema državni tužilac u zavisnosti od dostavljenih dokaza, može otvoriti izviđaj, sprovoditi istragu ili podići neposrednu optužnicu, odbaciti krivičnu prijavu ili primijeniti princip oportuniteta krivičnog gonjenja.

KRIVIČNE SANKCIJE

Krivičnim sankcijama kao represivnim mjerama države se suzbijaju djela kojima se povređuju ili ugrožavaju vrijednosti zaštićene krivičnim zakonodavstvom (specijalna i generalna prevencija).

Krivične sankcije se dijele na kazne(novčana kazna, zatvor, kazna dugotrajnog zatvora, rad u javnom interesu), mjere upozorenja(uslovna osuda i sudska opomena), mjere bezbjednosti obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi;(obavezno psihijatrijsko liječenje na slobodi, obavezno liječenje narkomana, obavezno liječenje alkoholičara, zabrana vršenja poziva, djelatnosti i dužnosti, zabrana upravljanja motornim vozilom;; oduzimanje predmeta, protjerivanje stranca iz zemlje, javno objavljivanje presude, zabrana približavanja, udaljenje iz stana ili drugog prostora za stanovanje) i vaspitne mjere(sudski ukor, posebne obaveze, pojačan nadzor od strane zakonskog zastupnika, pojačan nadzor u drugoj porodici, pojačan nadzor od strane organa starateljstva, pojačan nadzor uz dnevni boravak u odgovarajućoj ustanovi ili organizaciji za vaspitanje i obrazovanje maloljetnika, upućivanje u vaspitnu ustanovu nezavodskog tipa, upućivanje u ustanovu zavodskog tipa, upućivanje u specijalizovanu ustanovu).

KRIVIČNE SANKCIJE PREMA MALOLJETNICIMA

Maloljetniku se za učinjeno krivično djelo, shodno Zakonu o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku, mogu izreći sledeće krivične sankcije: vaspitne mjere, kazna maloljetničkog zatvora i mjere bezbjednosti.

Vaspitne mjere su:

- 1) mjere upozorenja i usmjeravanja: sudski ukor, posebne obaveze;
- 2) mjere pojačanog nadzora:- pojačan nadzor od strane zakonskog zastupnika, pojačan nadzor u drugoj porodici, pojačan nadzor od strane organa starateljstva, pojačan nadzor uz dnevni boravak u odgovarajućoj ustanovi ili organizaciji za vaspitanje i obrazovanje maloljetnika;

- 3) institucionalne mjere: upućivanje u vaspitnu ustanovu nezavodskog tipa, upućivanje u ustanovu zavodskog tipa, upućivanje u specijalizovanu ustanovu.

Mlađem maloljetniku (od 14-16) mogu se izreći samo vaspitne mjere. Starijem maloljetniku mogu se izreći vaspitne mjere, a izuzetno, pod uslovima propisanim ovim zakonom, može mu se izreći kazna maloljetničkog zatvora.

Maloljetniku se mogu, pod uslovima propisanim ovim zakonom, izreći i mjere bezbjednosti propisane Krivičnim zakonikom, osim zabrane vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti i javnog objavljivanja presude. Maloljetniku se ne mogu izreći uslovna osuda i sudska opomena.

Svrha krivičnih sankcija prema maloljetnicima je da se pružanjem zaštite i pomoći maloljetnim učiniocima krivičnih djela, obezbijedi vaspitanje i pravilan razvoj, sa ciljem da ubuduće ne vrše krivična djela.

KAZNA DUGOTRAJNOG ZATVORA

Kazna dugotrajnog zatvora, kao nova vrsta krivične sankcije uvedena u Krivični zakonik 2017. godine, ne može biti kraća od trideset niti duža od četrdeset godina. Kazna dugotrajnog zatvora može se propisati za najteža krivična djela, pri čemu se ne može propisati kao jedina kazna za određeno krivično djelo.

Postoje ograničenja kada se ona ne može izreći:

- 1) licu koje u vrijeme izvršenja krivičnog djela nije navršilo dvadeset jednu godinu života;

- 2) licu čija je uračunljivost u vrijeme izvršenja krivičnog djela bila bitno smanjena,
- 3) za pokušaj krivičnog djela.

KVALIFIKOVANO KRIVIČNO DELO

Krivično djelo je ono djelo čije su radnje zakonom propisano kao krivično djelo, koje je zabranjeno (protivpravno) i koje je skrivljeno (izvršeno sa umišljajem ili iz nehata).

Osnovna obilježja nekog krivičnog djela su njegov osnovni oblik za koji imamo zakonom predviđenu krivičnu sankciju (npr. krivično djelo Ugrožavanje sigurnosti iz člana 168 stav 1, za koje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine). Ukoliko ovo krivično djelo ima dodatna obilježja kojima se propisuje stroža krivična sankcija, tada govorimo o kvalifikatornim okolnostima (npr. čl. 168 stav 2 ako je krivično djelo učinjeno prema više lica ili ako je djelo izazvalo uznemirenost građana ili druge teške posljedice ili je učinjeno iz mržnje, u tom slučaju je zapriječena kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine).

LIŠENJE SLOBODE

- ovlašćeni policijski službenici mogu neko lice lišiti slobode, ako postoji neki od razloga za određivanje pritvora iz člana 175 Zakonika o krivičnom postupku, ali su dužni da o tome odmah obavijeste državnog tužioca, sačine službenu zabilješku koja obavezno sadrži vrijeme i mjesto lišenja slobode i da to lice, bez odlaganja sprovedu državnom tužiocu.

Mediji za lišenje slobode često koriste izraz „hapšenje“, što nije pravni termin.

MALOLJETNIČKI ZATVOR

Maloljetnički zatvor može se shodno Zakonu o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku, izreći jedino starijem maloljetniku (16-18. godina) koji je učinio krivično djelo za koje je zakonom propisana kazna zatvora preko pet godina, kad zbog visokog stepena njegove krivice, vaspitne zapuštenosti, okolnosti pod kojima je krivično djelo učinjeno, kao i prirode i težine krivičnog djela očigledno ne bi bilo opravdano izreći vaspitnu mjeru.

Kazna maloljetničkog zatvora ne može biti kraća od šest mjeseci niti duža od pet godina, dok izuzetno, za krivična djela za koja je kao najmanja kazna propisana kazna zatvora od deset godina može se izreći kazna maloljetničkog zatvora u trajanju do deset godina.

MJERE BEZBJEDNOSTI

Mjere bezbjednosti su vrsta krivičnih sankcija čija je svrha da otklone stanja ili uslove koji mogu biti od uticaja da učinilac ubuduće vrši krivična djela. One obuhvataju: mjere bezbjednosti obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi, obavezno psihijatrijsko liječenje na slobodi, obavezno liječenje narkomana, obavezno liječenje alkoholičara, zabrana vršenja poziva, djelatnosti i dužnosti, zabrana upravljanja motornim vozilom, oduzimanje predmeta, protjerivanje stranca iz zemlje, javno objavljivanje presude, zabrana približavanja, udaljenje iz stana ili drugog prostora za stanovanje.

MJERE NADZORA

Mjere nadzora se izriču od strane suda, kada postoje okolnosti koje ukazuju da bi okrivljeni mogao pobjeći, sakriti se, otići u

nepoznato mjesto ili u drugu državu ili ometati vođenje krivičnog postupka. One se izriču u toku trajanja krivičnog postupka i mogu trajati do njegovog okončanja.

Sud može, po službenoj dužnosti, po predlogu tužioca ili oštećenog, obrazloženim rješenjem okrivljenom izreći jednu ili više mjera nadzora i to: zabrana napuštanja stana, zabrana napuštanja boravišta, zabrana posjećivanja određenog mjesta ili područja, obaveza povremenog javljanja određenom državnom organu, zabrana pristupa ili sastajanja sa određenim licima, privremeno oduzimanje putne isprave, privremeno oduzimanje vozačke dozvole.

MJERE UPOZORENJA

Mjere upozorenja su vrsta krivičnih sankcija koje sud izriče prema učiniocu krivičnog djela kada nije potrebno primijeniti kaznu (lakša krivična djela), i kad se može očekivati da će upozorenje uz prijetnju kazne (uslovna osuda) ili samo upozorenje (sudska opomena) dovoljno uticati na učinioca da više ne vrši krivična djela. Mjere upozorenja su uslovna osuda i sudska opomena.

Uslovnom osudom sud učinocu krivičnog djela utvrđuje kaznu i istovremeno određuje da se ona neće izvršiti, ako osuđeni za vrijeme koje odredi sud, a koje ne može biti kraće od jedne niti duže od pet godina (vrijeme provjeravanja) ne učini novo krivično djelo. Sud može u uslovnoj osudi odrediti da će se kazna izvršiti i ako osuđeni u određenom roku ne vrati imovinsku korist pribavljenu izvršenjem krivičnog djela, ne naknadi štetu koju je prouzrokovao krivičnim djelom ili ne ispuni druge obaveze predviđene u krivičnopravnim odredbama.

Sudska opomena može se izreći za krivična djela za koja je propisan zatvor do jedne godine ili novčana kazna, a učinjena su pod takvim olakšavajućim okolnostima koje ih čine naročito lakim,

dok za određena krivična djela i pod uslovima predviđenim zakonom sudska opomena može se izreći i kad je propisan zatvor do tri godine.

MJERE TAJNOG NADZORA

Mjere tajnog nadzora u krivičnom postupku se primjenjuju u cilju dokazivanja tačno određenih teških krivičnih djela, među kojima su djela organiziranog kriminala i korupcije. Ovim mjerama dolazi do privremene suspenzije prava garantovanih Ustavom Crne Gore. Mjere na obrazloženi predlog državnog tužioca, pisanom naredbom određuje sudija za istragu.

Ako postoje osnovi sumnje da je neko lice samo ili u saučesništvu sa drugim izvršilo, vrši ili se priprema za vršenje precizno određenih krivičnih djela, a na drugi način se ne mogu prikupiti dokazi ili bi njihovo prikupljanje zahtijevalo nesrazmjerni rizik ili ugrožavanje života ljudi, ili okolnosti slučaja ukazuju da će se sa najmanje povreda prava na privatnost prikupiti dokazi, prema tim licima mogu se odrediti mjere tajnog nadzora:

- 1) tajni nadzor i snimanje telefonskih razgovora i drugih komunikacija na daljinu;
- 2) presrijetanje, prikupljanje i snimanje računarskih podataka;
- 3) ulazak u prostorije radi tajnog fotografisanja i video i audio snimanja u prostorijama;
- 4) tajno praćenje i video i audio snimanje lica i predmeta.
- 5) simulirana kupovina predmeta ili lica i simulirano davanje i primanje mita;
- 6) pružanje simuliranih poslovnih usluga ili sklapanje simuliranih pravnih poslova;

- 7) osnivanje fiktivnog privrednog društva;
- 8) praćenje prevoza i isporuke predmeta krivičnog djela;
- 9) snimanje razgovora uz prethodno informisanje i saglasnost jednog od učesnika razgovora;
- 10) angažovanje prikriivenog isljednika i saradnika.

Mjere tajnog nadzora mogu se narediti za tačno definisana krivična djela:

- 1) za koja se može izreći kazna zatvora u trajanju od deset godina ili teža kazna;
- 2) sa elementima organizovanog kriminala;
- 3) prouzrokovanje lažnog stečaja, zloupotreba procjene, primanje mita, davanje mita, protivzakoniti uticaj, zloupotreba službenog položaja, kao i zloupotreba ovlašćenja u privredi i prevara u službi za koja je propisana kazna zatvora od osam godina ili teža kazna;
- 4) otmica, iznuda, ucjena, posredovanje u vršenju prostitucije, prikazivanje pornografskog materijala, zelenaštvo, utaja poreza i doprinosa, krijumčarenje, nedozvoljeno prerađivanje, odlaganje i skladištenje opasnih materija, napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti, sprečavanje dokazivanja, kriminalno udruživanje, odavanje tajnih podataka, povreda tajnosti postupka, pranje novca, falsifikovanje novca, falsifikovanje isprave, falsifikovanje službene isprave, pravljenje, nabavljanje i davanje drugom sredstava i materijala za falsifikovanje, učestvovanje u stranim oružanim formacijama, dogovaranje ishoda takmičenja, nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija, nedozvoljen prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi;
- 5) protiv bezbjednosti računarskih podataka.

NADLEŽNOST SUDA

Pod nadležnošću suda se obično podrazumjeva obim poslova određenog suda. Postoji stvarna nadležnost suda koja je propisana Zakonikom o krivičnom postupku i Zakonom o sudovima, a predstavlja pravo i dužnost jednog suda da vodi postupak obzirom na određenu vrstu krivičnih djela, propisane kazne ili svojstva učinioca krivičnog djela. Mjesna nadležnost suda predstavlja pravo i dužnost stvarno nadležnog suda da riješi određenu krivičnu stvar s obzirom na teritoriju za koju je osnovan- regulisana je Zakonik o krivičnom postupku.

NAČELO ZAKONITOSTI

Načelo zakonitosti je osnovni pravni postulat krivičnog prava koji je pored Zakonika o krivičnom postupku i Ustavom Crne Gore propisan. Niko ne može biti kažnjen za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo propisano zakonom ili propisom zasnovanim na zakonu kao kažnjivo djelo, niti mu se može izreći kazna koja za to djelo nije bila predviđena. Krivična djela i krivične sankcije mogu se propisivati samo zakonom. Ovo načelo je poznato kao *nullum crimen, nulla poena sine lege*,

NAČELO NE BIS IN IDEM

Ovim načelom krivičnog postupka koje je pored Zakonika o krivičnom postupku propisano i Ustavom Crne Gore, predviđeno je da niko ne može biti gonjen za krivično delo za koje je odlukom suda pravnosnažno oslobođen ili osuđen.

Ovo načelo obuhvata i situaciju kada je optužba pravnosnažno odbijena, ili je postupak pravnosnažno obustavljen. Svrha načela je da se obezbijedi pravna sigurnost, prvenstveno za okrivljenog/ osuđenog.

NEHAT

Nehat je oblik krivice, nižeg stepena nego umišljaj za koji učinilac može biti kriv samo kad to zakon određuje.

Krivično djelo je učinjeno iz nehata kad je učinilac bio svjestan da svojom radnjom može učiniti djelo, ali je olako držao da do toga neće doći ili da će to moći spriječiti (svjesni nehat) ili kad nije bio svjestan da svojom radnjom može učiniti djelo iako je prema okolnostima pod kojima je ono učinjeno i prema svojim ličnim svojstvima bio dužan i mogao biti svjestan te mogućnosti (nesvjesni nehat).

NEURAČUNLJIVOST

Neuračunljiv je onaj učinilac koji u vrijeme izvršenja protivpravnog djela određenog u zakonu kao krivično djelo nije mogao da shvati značaj svog djela ili nije mogao da upravlja svojim postupcima usljed duševne bolesti, privremene duševne poremećenosti, zaostalog duševnog razvoja ili druge teže duševne poremećenosti.

Neuračunljivom učiniocu se ne može izreći kazna, jer neuračunljivost isključuje postojanje krivice, Ovim licima se izriče neka od mjera bezbjednosti obaveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi ili obaveznog psihijatrijskog liječenja na slobodi.

Pored neuračunljivosti, postoji i stanje bitno smanjene uračunljivosti koje ne isključuje krivicu učinioca, ali daje mogućnost sudu da to lice blaže kazni. Stanja svijesti se utvrđuju na osnovu vještačenja koja određuju tužioc i/ili sudije. (Npr. Ako neko lice usljed jake prepasti izazvane od drugog lica, nanese teške tjelesne povrede tom licu).

NUŽNA ODBRANA

Nužna odbrana je pravni institut koji kao i krajnja nužda isključuje protivpravnost, a time i postojanje samog krivičnog djela.

Nužna je ona odbrana koja je neophodno potrebna da učinilac od svog dobra ili dobra drugoga odbije istovremen ili neposredno predstojeći protivpravan napad.

NAREDBA O OBUSTAVI ISTRAGE

Državni tužilac će naredbom obustaviti istragu, ako u toku istrage ili po njenom okončanju nađe da:

- 1) djelo koje se stavlja na teret okrivljenom nije krivično djelo ili krivično djelo koje se goni po službenoj dužnosti;
- 2) je nastupila zastarjelost krivičnog gonjenja ili je djelo obuhvaćeno amnestijom ili pomilovanjem;
- 3) postoje druge okolnosti koje trajno isključuju krivično gonjenje;
- 4) ne postoje dokazi iz kojih proizilazi osnovana sumnja da je okrivljeni učinio krivično djelo.

Naredba u slučaju pod tačkom 4 će se u roku od osam dana dostaviti oštećenom, zajedno sa uputstvom da u roku od 30 dana od dana kad mu je naredba dostavljena može preuzeti krivično gonjenje podizanjem neposredne optužnice. Naredba se dostavlja i okrivljenom i njegovom braniocu.

OBAVEZNA STRUČNA ODBRANA

Na osnovu rješenja organa (državnog tužilaštva ili suda), u zavisnosti od faze postupka, dolazi do angažovanja branilaca po službenoj dužnosti po redoslijedu sa spiska Advokatske komore,

u sledećim slučajevima:

-ako je okrivljeni lice sa invaliditetom usljed čega je pravo lica sa invaliditetom da se uspješno brani otežano ili ako se postupak vodi zbog krivičnog djela za koje se može izreći najduža kazna zatvora, okrivljeni mora imati branioca tokom cijelog postupka, počev od prvog saslušanja,

-poslije podignute optužnice zbog krivičnog djela za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora u trajanju od deset godina, okrivljeni mora imati branioca u vrijeme dostavljanja optužnice.

-okrivljeni kome je određen pritvor mora imati branioca dok je u pritvoru.

-okrivljeni kome se sudi u odsustvu, mora imati branioca čim sud donese rješenje o suđenju u odsustvu.

-osumnjičeni koga policija, odnosno službenici organa državne uprave nadležnog za poslove carina u izviđaju saslušavaju, mora imati branioca,

-osumnjičeni mora imati branioca kad državni tužilac donese rješenje o zadržavanju,

-okrivljeni mora imati branioca od početka pregovaranja o uslovima priznanja krivice, do donošenja odluke suda o žalbi na presudu.

OBUSTAVA KRIVIČNOG POSTUPKA

Sud će, nakon kontrole optužnice, odlučiti da nema mjesta optužbi i da se krivični postupak obustavlja, ako ustanovi: 1) da djelo koje je predmet optužbe nije krivično djelo; 2) da je krivično gonjenje zastarjelo ili da je djelo obuhvaćeno amnestijom ili pomilovanjem ili da postoje druge okolnosti koje trajno isključuju krivično gonjenje; 3) da nema dovoljno dokaza da je okrivljeni osnovano sumnjiv za djelo koje je predmet optužbe.

Ako sud ustanovi da nema optužbe ovlašćenog tužioca ili odobrenja za krivično gonjenje ili da postoje druge okolnosti koje privremeno sprečavaju gonjenje, rješenjem će optužnicu odbaciti.

ODBACIVANJE KRIVIČNE PRIJAVE

– Državni tužilac će obrazloženim rješenjem odbaciti prijavu ako iz same prijave proističe da prijavljeno djelo nije krivično djelo, ili nije krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, ako je nastupila zastarjelost ili je djelo obuhvaćeno amnestijom ili pomilovanjem ili ako postoje druge okolnosti koje isključuju gonjenje. Državni tužilac će odbaciti krivičnu prijavu ako i posle preduzetih radnji, u cilju razrješenja krivičnopravne stvari utvrdi da postoje neke od naprijed navedenih okolnosti ili ako utvrdi da ne postoji osnovana sumnja da je osumnjičeni izvršio krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti.

OPTUŽNICA

Kad se okonča istraga, u redovnom postupku, kao i kad se po zakoniku o krivičnom postupku optužba može podići bez sprovođenja istrage(kada dokazi prikupljeni u izviđaju pružaju dovoljno osnova za postojanje osnovane sumnje-neposredna optužnica), postupak pred sudom može da se vodi samo na osnovu optužnice državnog tužioca, odnosno oštećenog kao tužioca. Optužnica se podiže kada postoji osnovana sumnja na izvršenje krivičnog djela, kao najvećeg stepena sumnje. U tom slučaju optužnica se dostavlja sudu na kontrolu i potvrđivanje.

OPTUŽNI PREDLOG

Na predlog državnog tužioca, odnosno oštećenog kao tužioca, za krivična djela za koja je kao glavna kazna propisana novčana kazna ili zatvor do pet godina, podnosi se optužni predlog kojim se

pokreće skraćeni postupak. Nakon što sud dobije optužni predlog ispituje njegovu zakonitost.

OSUMNJIČENI

Osumnjičeni je lice prema kome je nadležni državni organ preduzeo neku radnju zbog postojanja osnova sumnje da je učinilo krivično djelo, a u odnosu na koje još nije donesena naredba o sprovođenju istrage niti je podnesena neposredna optužnica.

OKRIVLJENI

Okrivljeni je lice protiv koga je donesena naredba o sprovođenju istrage ili protiv koga je podignuta optužnica, optužni predlog ili privatna tužba ili lice protiv koga je pokrenut posebni postupak za primjenu mjera bezbjednosti obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi i obavezno psihijatrijsko liječenje na slobodi (izraz okrivljeni može se koristiti za okrivljenog, optuženog i osuđenog)

OPTUŽENI

Optuženi je lice protiv koga je optužnica stupila na pravnu snagu.

OSUĐENI

Osuđeni je lice za koje je pravosnažnom presudom ili pravosnažnim rješenjem o kažnjavanju utvrđeno da je krivo za određeno krivično djelo.

OŠTEĆENI

Oštećeni je lice čije je kakvo lično ili imovinsko pravo krivičnim djelom povrijeđeno ili ugroženo.

PRAVNO NEVALJANI DOKAZI

Pravno nevaljani su oni dokazi koji se ne smiju koristiti u postupku i na kojima se sudska odluka nikako ne može zasnivati.

To su dokazi koji su pribavljeni povredama ljudskih prava i osnovnih sloboda zajamčenih Ustavom ili potvrđenim međunarodnim ugovorima, ili dokazi koji su pribavljeni povredama odredaba krivičnog postupka (npr. Zapisnik o pretresanju je sačinjen suprotno Zakoniku o krivičnom postupku-pretresu advokatske kancelarije nije prisustvovao predstavnik Advokatske komore, mjere tajnog nadzora su određene u odnosu na krivično djelo za koje se ne mogu odrediti)

PRETRESANJE

Pretresanje stana i drugih prostorija okrivljenog ili drugih lica i njihovih pokretnih stvari izvan stana predstavlja dokaznu radnju koja se može preduzeti ako postoje osnovi sumnje da će se pretresanjem okrivljeni uhvatiti ili da će se pronaći tragovi krivičnog djela ili predmeti važni za krivični postupak. Naredbu za pretresanje donosi sud na zahtjev državnog tužioca ili na zahtjev ovlašćenog službenog lica policije koje je dobilo odobrenje državnog tužioca, a izvršava je policija. U mediskom izvještavanju koristi se termin "tužilaštvo naredilo pretresanje", a pravilno je da naredbu za pretresanje donosi samo sud na zahtjev državnog tužioca.

PREGLED

Ovom policijskom radnjom, policijski službenik je ovlašten da zaustavi i izvrši pregled lica, predmeta koje lice nosi sa sobom i prevoznih sredstava kad je to neophodno radi zaštite bezbjednosti ljudi i imovine, sprječavanja vršenja i otkrivanja krivičnih djela i prekršaja, spječavanja bjekstva učinioca krivičnog djela za koje se goni po službenoj dužnosti ili prekršaja, pronalaženja predmeta podobnih za napad ili samopovređivanje, pronalaska

lica i predmeta za kojima se traga, dovođenja lica, obezbjeđivanja ličnosti, objekata i prostora.

Ovu policijsku radnju ne treba poistovjećivati sa pretresanjem kao dokaznom radnjom, koju naređuje sud a sprovodi policija.

PRAVOSNAŽNOST SUDSKE ODLUKE

-presuda postaje pravosnažna kada se više ne može pobijati žalбом ili kada žalba nije dozvoljena. Ukoliko protiv presude nijesu izjavljene žalbe, ona postaje pravosnažna nakon proteka roka za izjavljivanje žalbe.

PRETPOSTAVKA NEVINOSTI I IN DUBIO PRO REO

Pretpostavka nevinosti je osnovni postulat krivičnog prava koja znači da okrivljeni nije dužan da dokazuje svoju nevinost, već je to dužnost nadležnog tužioca.

Ona je propisana ne samo Zakonikom o krivičnom postupku(čl.3) i Ustavom Crne Gore(čl. 35) već i međunarodnim ugovorima koji su sastavni dio našeg unutrašnjeg sistema: Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima(čl. 11), Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima (čl. 14 st.2), Evropskom konvencijom o ljudskim pravima (čl. 6 st.2).

Državni organi, mediji, udruženja građana, javne ličnosti i druga lica dužni su da se pridržavaju pravila iz stava 1 ovog člana i da svojim javnim izjavama o krivičnom postupku koji je u toku ne vrijeđaju druga pravila postupka, prava okrivljenog i oštećenog i načelo sudske nezavisnosti.

Ako i nakon pribavljanja svih raspoloživih dokaza i njihovog izvođenja u krivičnom postupku, ostane samo sumnja u odnosu na postojanje nekog bitnog obilježja krivičnog djela ili u pogledu činjenica od kojih zavisi primjena neke odredbe Krivičnog zakon-

ika ili Zakonika o krivičnom postupku, sud će donijeti odluku koja je povoljnija za okrivljenog.

PRESUDA I VRSTE PRESUDA

Presude su samo odluke sudova kojima se okončavaju krivični postupci. Presude mogu biti meritorne i procesne.

Meritornim presudama se optuženi oslobađa od optužbe ili se oglašava krivim dok se procesnom presudom optužba odbija.

Presudu kojom se optuženi oslobađa od optužbe sud će izreći, ako: 1) djelo za koje je optužen po zakonu nije krivično djelo; 2) nije dokazano da je optuženi učinio djelo za koje je optužen.

Presudu kojom se optuženi oglašava krivim sud će izreći: 1) za koje se djelo oglašava krivim, uz naznačenje činjenica i okolnosti koje čine obilježja krivičnog djela, kao i onih od kojih zavisi primjena određene odredbe Krivičnog zakonika; 2) zakonski naziv krivičnog djela i koje su odredbe Krivičnog zakonika primijenjene; 3) na koju se kaznu osuđuje optuženi ili se po odredbama Krivičnog zakonika oslobađa od kazne; 4) odluku o uslovnoj osudi; 5) odluku o mjerama bezbjednosti i oduzimanju imovinske koristi; 6) odluku o uračunavanju pritvora ili već izdržane kazne, kao i svakog drugog lišenja slobode u vezi sa krivičnim djelom; 7) odluku o troškovima krivičnog postupka i imovinskopravnom zahtjevu.

Ako je optuženi osuđen na novčanu kaznu, u presudi će se naznačiti rok u kojem će se novčana kazna platiti i način zamjene novčane kazne.

Presudu kojom se optužba odbija sud će izreći, ako je: 1) tužilac od započinjanja do završetka glavnog pretresa odustao od optužbe; 2) optuženi za isto djelo već pravosnažno osuđen, oslobođen optužbe ili je optužba protiv njega pravosnažno odbijena ili je postupak protiv njega rješenjem pravosnažno obustavljen, 3) op-

tuženi aktom amnestije ili pomilovanja oslobođen od gonjenja ili se krivično gonjenje ne može preduzeti zbog zastarjelosti ili neke druge okolnosti koja trajno isključuje krivično gonjenje.

PRITVOR

Pritvor je najrigorozniji vid lišenja slobode u cilju obezbjeđenja okrivljenog za nesmetano vođenje krivičnog postupka. Kad postoji osnovana sumnja da je određeno lice učinilo krivično djelo, pritvor protiv tog lica može se odrediti, ako: 1) se krije ili ako se ne može utvrditi njegov identitet ili ako postoje druge okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva; 2) postoje okolnosti koje ukazuju da će uništiti, sakriti, izmijeniti ili falsifikovati dokaze ili tragove krivičnog djela ili da će ometati postupak uticanjem na svjedoke, saučesnike ili prikrivače; 3) postoje okolnosti koje ukazuju da će ponoviti krivično djelo ili dovršiti pokušano krivično djelo ili da će učiniti krivično djelo kojim prijeti; 4) je pritvor nužan radi nesmetanog vođenja postupka, a u pitanju je krivično djelo za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža kazna i koje je posebno teško zbog načina izvršenja ili posljedica; 5) uredno pozvani optuženi izbjegava da dođe na glavni pretres.

Pritvor se u istrazi određuje rješenjem sudije za istragu, a na predlog državnog tužioca. Okrivljeni se tada može zadržati u pritvoru najduže mjesec dana od dana lišenja slobode. Poslije tog roka okrivljeni se može zadržati u pritvoru samo na osnovu rješenja o produženju pritvora. Tako se po odluci vanpretresnog vijeća može, produžiti najduže za dva mjeseca. Ako se postupak vodi za krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora preko pet godina, vijeće Vrhovnog suda može, na obrazloženi predlog državnog tužioca, iz važnih razloga, produžiti pritvor najduže za još tri mjeseca.

U skraćenom postupku, prije podnošenja optužnog predloga, pritvor može trajati najduže 30 dana.

PRITUŽBA NA RJEŠENJE O ODBACIVANJU KRIVIČNE PRIJAVE

- oštećeni ili podnositelj krivične prijave (kad nema oštećenog ili je isti nepoznat) imaju pravo da u roku od 8 dana od dana prijema rješenja o odbacivanju krivične prijave neposredno višem državnom tužilaštvu podnesu pritužbu kojom će zahtijevati preispitivanje rješenja o odbacivanju krivične prijave.

PODSTREKAVANJE

Podstrekavanje, kao oblik saučesništva, postoji kada jedno lice sa umišljajem stvori ili učvrsti odluku kod drugog lica da izvrši krivično djelo, pri čemu kod tog drugog lica nije postojala formirana odluka da izvrši krivično djelo.

Ko drugog sa umišljajem podstrekne da učini krivično djelo, kazniće se kao da ga je sam izvršio. Ko drugog sa umišljajem podstrekava na izvršenje krivičnog djela za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora od pet godina ili teža kazna, a djelo ne bude ni pokušano, kazniće se kao za pokušaj krivičnog djela.

POMAGANJE

Pomaganje kao oblik saučesništva, predstavlja umišljano pružanje pomoći drugom licu da izvrši krivično djelo, koje se preduzima prije ili za vrijeme izvršenja krivičnog djela.

Ko drugom sa umišljajem pomogne u izvršenju krivičnog djela, kazniće se kao da ga je sam izvršio, a može se i blaže kazniti. Kao pomaganje u izvršenju krivičnog djela smatra se naročito: davanje savjeta ili uputstava kako da se izvrši krivično djelo, stavljanje učinocu na raspolaganje sredstava za izvršenje krivičnog djela, stvaranje uslova ili otklanjanje prepreka za izvršenje krivičnog djela, kao i unaprijed obećano prikrivanje krivičnog djela, učinio-

ca, sredstava kojima je krivično djelo izvršeno, tragova krivičnog djela ili predmeta pribavljenih krivičnim djelom.

POKUŠAJ

Pokušaj je umišljajno započinjanje izvršenja krivičnog djela uz odsustvo posledice usled toga što radnja izvršenja nije dovršena(nesvršeni pokušaj) ili je radnja ipak dovršena ali je posledica izostala(svršeni pokušaj).

Ko sa umišljajem započne izvršenje krivičnog djela, ali ga ne dovrši, kazniće se za pokušaj krivičnog djela za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora od pet godina ili teža kazna, a za pokušaj drugog krivičnog djela samo kad zakon izričito propisuje kažnjavanje i za pokušaj.

Kao započinjanje izvršenja krivičnog djela smatra se i upotreba određenog sredstva ili primjena određenog načina izvršenja, ako su oni zakonom određeni kao obilježja krivičnog djela. Učinilac će se za pokušaj kazniti kaznom propisanom za krivično djelo, a može se i blaže kazniti.

Nepodoban pokušaj postoji kada izvršilac pokuša da izvrši krivično djelo nepodobnim sredstvom(pokušaj špijunaže dokumentima koji ne predstavljaju vojnu/službenu tajnu) ili prema nepodobnom predmetu(pokušaj diverzije sredstvom koje ne može da proizvede eksploziju) može se osloboditi od kazne.

POTJERNICA

Potjernicu naredbom izdaje sud ili uprava za izvršenje krivičnih sankcija, kad se okrivljeni nalazi u bjekstvu i kad je protiv njega pokrenut krivični postupak zbog krivičnog djela za koje je po zakonu propisana kazna zatvora od jedne godine ili teža kazna, a postoji naredba za njegovo dovođenje ili rješenje o određivanju pritvora.

Izdavanje potjernice narediće se i u slučaju bjekstva okrivljenog iz organa uprave nadležnog za izvršenje krivičnih sankcija u kojem izdržava kaznu, bez obzira na visinu kazne ili bjekstva iz ustanove u kojoj izdržava zavodsku mjeru. Naredbu u takvom slučaju izdaje rukovodilac te ustanove. Naredba suda ili rukovodioca ustanove za izdavanje potjernice dostavlja se policiji radi izvršenja.

POTVRĐIVANJE OPTUŽNICE

Potvrđivanje optužnice je faza krivičnog postupka kojom se okončava istraga. Ako sud ne donese rješenje kojim vraća optužnicu na dopunu ili rješenje o obustavi istrage, sud će u roku od osam dana, a u složenim predmetima u roku od 15 dana od dana održavanja ročišta za kontrolu optužnice, donijeti rješenje kojim se optužnica potvrđuje.

Donošenjem rješenja o potvrđivanju optužnica stupa na pravnu snagu.

PRAVNI LJEKОВИ

Pravni lijekovi su sredstva pravne zaštite stranaka u krivičnom postupku od nezakonitih i nepravilnih odluka sudova i tužilaštva. Oni mogu biti redovni i vanredni.

Redovni pravni lijek je žalba, a vanredni su zahtjev za zaštitu zakonitosti, zahtjev za ponavljanje postupka i vanredno ublažavanje kazne.

PRODUŽENO KRIVIČNO DJELO

Produženo krivično djelo je posebna pravna konstrukcija, koja postoji ako su ispunjeni sledeći uslovi:

- da je isti učinilac izvršio više istih ili istovrsnih krivičnih djela,
- da postoji vremenska povezanosti izvršenih djela,
- da ponašanje učionioa predstavlja cjelinu zbog .postojanja najmanje dvije od sledećih okolnosti: istovjetnosti oštećenog, istovrsnosti predmeta djela, korišćenja iste situacije ili istog trajnog odnosa, jedinstva mjesta ili prostora izvršenja djela ili jedinstvenog umišljaja učinioca.

Za produženo krivično djelo je predviđeno strožije kažnjavanje pod uslovima propisanim zakonom, pri čemu stroža kazna ne smije preći dvostruku mjeru propisane kazne ni dvadeset godina zatvora.

REKONSTRUKCIJA

- Radi provjeravanja izvedenih dokaza ili utvrđivanja činjenica koji su od značaja za razrješenje stvari, organ koji vodi postupak može odrediti rekonstrukciju događaja, koja se obavlja tako što će se ponoviti radnje ili situacije u uslovima pod kojima se prema izvedenim dokazima događaj odigrao. Ako su u iskazima pojedinih svjedoka ili okrivljenih radnje ili situacije različito prikazane, rekonstrukcija događaja će se, po pravilu, posebno izvršiti sa svakim od njih.

SPORAZUM O PRIZNANJU KRIVICE (PLEA BARGAIN)

Sporazum o priznanju krivice je pismena saglasnost volja između okrivljenog i branioca sa jedne strzane i državnog tužioca sa druge strane, kojim se okrivljeni saglašava da:

- u potpunosti priznaje krivično djelo za koje se tereti, odnosno priznaje jedno ili više krivičnih djela učinjenih u sticaju koja su

predmet optužbe,

- visinom kazne i drugim krivičnim sankcijama koje će mu biti izrečene u skladu sa odredbama Krivičnog zakonika;
- troškovima krivičnog postupka i imovinskopравnom zahtjevu;
- odricanju stranaka i branioca od prava na žalbu protiv odluke suda donesene na osnovu sporazuma o priznanju krivice kad je sud u potpunosti prihvatio sporazum.

Okrivljeni, osumnjičeni, i branilac mogu državnom tužiocu predložiti zaključenje takvog sporazuma, u fazi istrage ili nakon podizanja ili potvrđivanja optužnice, o kojem uvijek odlučuje sud, ali se potpisani sporazum mora najkasnije sudu podnijeti na prvom ročištu za održavanje glavnog pretresa.

Sporazum se može zaključiti za krivična djela za koja se goni po službenoj dužnosti, osim krivičnih djela terorizma i ratnih zločina.

ZABRANA PREINAČENJA NA ŠTETU OPTUŽENOG (REFORMATIO IN PEIUS)

- Ako je izjavljena žalba samo u korist optuženog, drugostepeni sud ne smije svojom odlukom, izmijeniti presudu prvostepenog suda na štetu optuženog u pogledu pravne kvalifikacije krivičnog djela i krivične sankcije.

ZADRŽAVANJE

Zadržavanje je oblik lišenja slobode u fazi izviđaja koji se može odrediti od strane državnog tužioca, u svim slučajevima koji važe i kod određivanja pritvora i može trajati najduže 72 sata.

Zadržanom licu i braniocu državni tužilac će odmah, a najkasnije u roku od dva časa donijeti i uručiti rješenje o zadržavanju. Protiv

rješenja o zadržavanju osumnjičeni i branilac mogu izjaviti žalbu, u roku od osam časova od časa prijema rješenja. Sudija za istragu je dužan da o žalbi odluči u roku od četiri časa od kad je primio žalbu. Žalba ne zadržava izvršenje rješenja.

Mediji često ne prave razliku između pritvora i zadržavanja, pa koriste termin "lice je pritvoreno 72 sata". Pravilno je reći lice je zadržano od strane državnog tužioca 72 sata, a pritvor određuje samo sud.

ZASTARJELOST KRIVIČNOG GONJENJA I IZVRŠENJA KAZNE

Zastarjelost je pravni institut uveden zbog pravne sigurnosti. Njegovo pravno dejstvo znači da se protekom rokova propisanih Krivičnim zakonikom, krivični postupak ne može pokrenuti ili se ne može nastaviti, odnosno gasi se ovlašćenje nadležnog organa da izvrši kaznu koja je izrečena pravnosnažnom sudskom odlukom.

Zastarjelost krivičnog gonjenja nastaje u svakom slučaju kad protекne dvosturko vrijeme koje se po zakonu traži za zastarjelost krivičnog gonjenja.

Od ovog pravila postoje i izuzeci, pa tako krivično gonjenje i izvršenje kazne ne zastarijevaju za krivična djela predviđena tačno propisana Krivičnim zakonikom, kao ni za krivična djela za koja po potvrđenim međunarodnim ugovorima zastarjelost ne može da nastupi (Npr. Ratni zločin).

Izvršenje kazne dugotrajnog zatvora ne zastarijeva.

USLOVNI OTPUST

Uslovni otpust predstavlja odluku suda kojom se može uslovno

otпустiti sa izdržavanja kazne zatvora ili kazne dugotrajnog zatvora osuđeno lice koje je izdržalo dvije trećine, a izuzetno polovinu kazne zatvora odnosno kazne dugotrajnog zatvora, ako se u toku izdržavanja kazne tako popravilo da se može sa osnovom očekivati da će se na slobodi dobro vladati, a naročito da do isteka vremena za koje je izrečena kazna neće učiniti novo krivično djelo. Pri ocjeni da li će se osuđeni uslovno otpustiti uzeće se u obzir da li se osuđeni dobro vladao i izvršavao radne obaveze prema njegovoj radnoj sposobnosti, a naročito da li je disciplinski kažnjavao za vrijeme izdržavanja kazne zatvora ili kazne dugotrajnog zatvora, da li je nadoknadio štetu koju je prouzrokovao krivičnim djelom i vratio imovinsku korist stečenu izvršenjem krivičnog djela, prema svojim mogućnostima.

Sud će opozvati uslovni otpust ako osuđeni, dok je na uslovnom otpustu, učini jedno ili više krivičnih djela za koja je izrečena kazna zatvora preko jedne godine ili ako osuđeni ne izvrši neku obavezu koja mu je naložena na osnovu zakona.

UVIĐAJ

- kao dokazna radnja se preduzima kad je potrebno neposrednim opažanjem da se utvrdi ili razjasni neka važna činjenica u postupku, Najčešće ga sprovodi policija po ovlašćenju tužioca ili zajedno sa tužiocem, u fazi izviđaja ili istrage (npr.nakon izvršenja krivičnog djela ubistva, izazivanja opšte opasnosti-eksplozije bombe)

V ORGANIZACIJA I NADLEŽNOST SUDOVA I DRŽAVNIH TUŽILAŠTAVA

Sudsku vlast u Crnoj Gori vrše sudovi ,ustanovljeni Zakonom o sudovima,koji su dužni da zakonito, objektivno i blagovremeno odlučuje u pravnoj stvari za koju su nadležni.

U prvom stepenu sud sudi u vijeću sastavljenom od troje sudija, osim u slučaju kada sudi za krivična djela za koja je kao glavna kazna propisana novčana kazna ili kazna zatvora do deset godina. U drugom stepenu sud sudi u vijeću sastavljenom od troje sudija dok u trećem stepenu sud sudi u vijeću sastavljenom od pet sudija.

Osnovni sud je nadležan:

1) u krivičnim predmetima da:

- a) u prvom stepenu sudi za krivična djela za koja je zakonom propisana kao glavna novčana kazna ili kazna zatvora do deset godina, bez obzira na svojstva, zanimanje i položaj lica prema kome se postupak vodi i bez obzira na to da li je djelo izvršeno u mirnodopskim uslovima, za vrijeme vanrednog stanja, neposredne ratne opasnosti ili ratnog stanja, ako za pojedina od ovih krivičnih djela nije propisana nadležnost drugog suda,
- b) u prvom stepenu, sudi za krivična djela za koja je posebnim zakonom propisana nadležnost osnovnog suda,
- c) sprovodi postupak i odlučuje po molbi za brisanje osude, po molbi za prestanak mjera bezbjednosti ili za prestanak pravnih posljedica osude i odlučuje u tim stvarima kad je tu osudu ili mjeru izrekao;

2) u građanskim predmetima da u prvom stepenu sudi:

- a) u sporovima iz imovinskih, bračnih, porodičnih, lično-pravnih, životnog partnerstva lica istog pola i drugih odnosa, osim u sporovima koji su zakonom stavljeni u nadležnost drugog suda,
 - b) u sporovima povodom ispravke ili odgovora za informaciju sadržanu u medijima i o zahtjevima povodom povrede ličnih prava učinjenih u medijima;
- 3) u radno-pravnim predmetima da u prvom stepenu sudi u sporovima:
- a) iz radnog odnosa,
 - b) o zaključivanju i primjeni kolektivnih ugovora, kao i sve sporove između poslodavaca i sindikata,
 - c) o primjeni propisa o štrajku;
- 4) u ostalim pravnim stvarima da:
- a) u prvom stepenu rješava u vanparničnim stvarima, ako ovim zakonom nije drukčije propisano;
 - b) rješava u predmetima izvršenja i obezbjeđenja u skladu sa zakonom kojim se uređuje izvršenje i obezbjeđenje;
 - c) odlučuje o priznanju stranih sudskih odluka, kao i izvršenju stranih sudskih odluka kad je to zakonom propisano, osim onih za koje je nadležan Privredni sud;
- 5) da vrši poslove pravne pomoći;
- 6) da vrši poslove međunarodne krivično-pravne pomoći u krivičnim stvarima po zamolnicama za uručenje pismena;
- 7) potvrđuje poravnanja zaključena pred medijatorom, u skladu sa zakonom kojim se uređuje alternativno rješavanje sporova, u sporovima iz nadležnosti osnovnog suda.

Osnovni sud je nadležan da odlučuje u prvom stepenu i u drugim predmetima, ako zakonom nije propisana nadležnost drugog suda.

Osnovni sud vrši i druge poslove propisane zakonom.

Osnovni sudovi su:

- 1) Osnovni sud u Baru - za teritoriju opštine Bar;
- 2) Osnovni sud u Beranama - za teritoriju opština Berane, Andrijevica i Petnjica;
- 3) Osnovni sud u Bijelom Polju - za teritoriju opština Bijelo Polje i Mojkovac;
- 4) Osnovni sud u Danilovgradu - za teritoriju opštine Danilovgrad;
- 5) Osnovni sud u Žablaku - za teritoriju opština Žabljak i Šavnik;
- 6) Osnovni sud u Kolašinu - za teritoriju opštine Kolašin;
- 7) Osnovni sud u Kotoru - za teritoriju opština Kotor, Budva i Tivat;
- 8) Osnovni sud u Nikšiću - za teritoriju opština Nikšić i Plužine;
- 9) Osnovni sud u Plavu - za teritoriju opština Plav i Gusinje;
- 10) Osnovni sud u Pljevljima - za teritoriju opštine Pljevlja;
- 11) Osnovni sud u Podgorici - za teritoriju Glavnog grada Podgorica i opština Tuzi i Zeta;
- 12) Osnovni sud u Rožajama - za teritoriju opštine Rožaje;
- 13) Osnovni sud u Ulcinju - za teritoriju opštine Ulcinj;
- 14) Osnovni sud u Herceg Novom - za teritoriju opštine Herceg Novi;
- 15) Osnovni sud u Cetinju - za teritoriju Prijestonice Cetinje.

VIŠI SUDOVİ

Viši sud je nadležan da:

- 1) sudi u prvom stepenu u krivičnom postupku za krivična djela za koja je, kao glavna kazna, propisana kazna zatvora preko deset godina bez obzira na svojstva, zanimanje i položaj lica prema

kome se postupak vodi i bez obzira na to da li je djelo izvršeno u mirnodopskim uslovima, za vrijeme vanrednog stanja, neposredne ratne opasnosti ili ratnog stanja i za krivična djela:

- ubistvo na mah,
 - silovanje,
 - zloupotreba položaja u privrednom poslovanju iz člana 272 stav 3 Krivičnog zakonika Crne Gore,
 - ugrožavanje bezbjednosti vazdušnog saobraćaja,
 - neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga,
 - pozivanje na nasilnu promjenu ustavnog uređenja,
 - odavanje tajnih podataka,
 - izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti,
 - povreda teritorijalnog suvereniteta,
 - udruživanje radi protivustavne djelatnosti,
 - pripremanje djela protiv ustavnog uređenja i bezbjednosti Crne Gore,
 - protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom;
- 2) sudi u prvom stepenu za krivična djela za koja je posebnim zakonom propisana nadležnost višeg suda;
 - 3) u drugom stepenu odlučuje o žalbama protiv odluka osnovnih sudova;
 - 4) sprovodi postupak utvrđivanja pretpostavki povodom zahtjeva za izdavanje okrivljenih i osuđenih lica i postupak priznanja i izvršavanja stranih sudskih odluka u krivičnim stvarima;
 - 5) rješava sukob nadležnosti između osnovnih sudova na svom području;
 - 6) odlučuje o zahtjevu za brisanje osude na osnovu sudske odluke i po molbi za prestanak mjera bezbjednosti ili za prestanak

pravnih posljedica osude koja se odnosi na zabranu sticanja određenog prava, ako je osudu ili mjeru izrekao;

- 7) vrši poslove međunarodne krivično-pravne pomoći u krivičnim stvarima po zamolnicama za saslušanje lica, sprovođenje posebnih dokaznih radnji, kao i drugim oblicima međunarodne krivično-pravne pomoći;
- 8) vrši druge poslove propisane zakonom.

Nezavisno od pravila o mjesnoj nadležnosti, Viši sud u Podgorici sudi u krivičnom postupku za krivična djela, i to:

- 1) organizovanog kriminala, bez obzira na visinu propisane kazne;
- 2) korupcije ako je visoki javni funkcioner izvršio sljedeća krivična djela:
 - zloupotreba službenog položaja, prevara u službi, protivzakoniti uticaj, navođenje na protivzakoniti uticaj, primanje mita, davanje mita;
- 3) pranja novca iz člana 268 st. 3 i 4 Krivičnog zakonika Crne Gore;
- 4) terorizma; i
- 5) ratnih zločina.

Visokim javnim funkcionerom iz stava 2 tačka 2 ovog člana smatra se visoki javni funkcioner u smislu zakona kojim se uređuje organizacija i nadležnost Specijalnog državnog tužilaštva.

Za suđenje za krivična djela iz stava 2 ovog člana, u Višem sudu u Podgorici osniva se specijalno odjeljenje.

Viši sudovi su:

- 1) Viši sud u Bijelom Polju - za područja osnovnih sudova u Bijelom Polju, Beranama, Žabljaku, Kolašinu, Plavu, Pljevljima i

Rožajama; i

- 2) Viši sud u Podgorici - za područja osnovnih sudova u Podgorici, Baru, Danilovgradu, Kotoru, Nikšiću, Ulcinju, Herceg Novom i Cetinju.

APELACIONI SUD

Apelacioni sud je nadležan da:

- 1) odlučuje o žalbama protiv prvostepenih odluka viših sudova, kao i o žalbama protiv odluka Privrednog suda;
- 2) rješava sukob nadležnosti između: - osnovnih sudova sa područja različitih viših sudova, osnovnih i viših sudova, viših sudova;
- 3) vrši i druge poslove propisane zakonom.

VRHOVNI SUD

Vrhovni sud je nadležan da:

- 1) odlučuje u trećem stepenu kad je to zakonom propisano;
- 2) odlučuje o vanrednim pravnim lijekovima protiv odluka sudova u Crnoj Gori;
- 3) odlučuje po pravnim sredstvima protiv odluka svoga vijeća kad je to zakonom propisano;
- 4) odlučuje o prenošenju mjesne nadležnosti kad je očigledno da će drugi stvarno nadležni sud lakše sprovesti postupak ili iz drugih važnih razloga;
- 5) određuje mjesno nadležni sud kad nije isključena nadležnost sudova u Crnoj Gori i kad se na osnovu pravila o mjesnoj nadležnosti ne može pouzdano odrediti koji je sud u određenoj pravnoj stvari mjesno nadležan;

6) rješava sukob nadležnosti između sudova raznih vrsta na teritoriji Crne Gore, osim kad je za rješavanje sukoba nadležnosti propisana nadležnost drugog suda;

7) vrši i druge poslove propisane zakonom.

O prenošenju mjesne nadležnosti, o određivanju mjesno nadležnog suda i o sukobu nadležnosti, Vrhovni sud odlučuje van rasprave, u vijeću od troje sudija.

USTAVNI SUD CRNE GORE

Ustavom Crne Gore iz 2007 godine, Ustavni sud je ustanovljen sa zadatkom da štiti ustavnost i zakonitost i ljudska prava i slobode zajamčene Ustavom i međunarodnim ugovorima. Najveća novina u njegovoj nadležnosti je institut ustavne žalbe kojom se omogućava neposredna zaštita ljudskih prava i sloboda.

Ustavni sud tako odlučuje:

- 1) o saglasnosti zakona sa Ustavom i potvrđenim i objavljenim međunarodnim ugovorima;
- 2) o saglasnosti drugih propisa i opštih akata sa Ustavom i zakonom;
- 3) o ustavnoj žalbi zbog povrede ljudskih prava i sloboda zajamčenih Ustavom, nakon iscrpljivanja svih djelotvornih pravnih sredstava;
- 4) da li je predsjednik Crne Gore povrijedio Ustav;
- 5) o sukobu nadležnosti između sudova i drugih državnih organa, između državnih organa i organa jedinica lokalne samouprave i između organa jedinica lokalne samouprave;
- 6) o zabrani rada političke partije ili nevladine organizacije;
- 7) o izbornim sporovima i sporovima u vezi sa referendumom koji nijesu u nadležnosti drugih sudova;
- 8) o saglasnosti sa Ustavom mjera i radnji državnih organa preduzetih za vrijeme ratnog i vanrednog stanja;

9) vrši i druge poslove utvrđene Ustavom.

Ako je u toku postupka za ocjenu ustavnosti i zakonitosti propis prestao da važi, a nijesu otklonjene posljedice njegove primjene, Ustavni sud utvrđuje da li je taj propis bio saglasan sa Ustavom, odnosno sa zakonom za vrijeme njegovog važenja.

DRŽAVNO TUŽILAŠTVO

Državno tužilaštvo vrši poslove gonjenja učinilaca krivičnih djela za koja se goni po službenoj dužnosti i prekršaja, kao i druge poslove propisane zakonom.

U okviru Državnog tužilaštva osnivaju se: Vrhovno državno tužilaštvo, Specijalno državno tužilaštvo, viša državna tužilaštva i osnovna državna tužilaštva.

Vrhovno državno tužilaštvo i Specijalno državno tužilaštvo osnivaju se za teritoriju Crne Gore, sa sjedištem u Podgorici.

Više državno tužilaštvo osniva se za područje višeg suda dok se Osnovno državno tužilaštvo osniva se za područje jednog ili više osnovnih sudova.

OSNOVNA DRŽAVNA TUŽILAŠTVA

Osnovna državna tužilaštva su:

- 1) Osnovno državno tužilaštvo u Baru, za područje Osnovnog suda u Baru;
- 2) Osnovno državno tužilaštvo u Beranama, za područje Osnovnog suda u Beranama;
- 3) Osnovno državno tužilaštvo u Bijelom Polju, za područje Osnovnog suda u Bijelom Polju;
- 4) Osnovno državno tužilaštvo u Kolašinu, za područje Osnovnog suda u Kolašinu;

- 5) Osnovno državno tužilaštvo u Kotoru, za područje Osnovnog suda u Kotoru;
- 6) Osnovno državno tužilaštvo u Nikšiću, za područje Osnovnog suda u Nikšiću;
- 7) Osnovno državno tužilaštvo u Plavu, za područje Osnovnog suda u Plavu;
- 8) Osnovno državno tužilaštvo u Pljevljima, za područje Osnovnog suda u Pljevljima i Osnovnog suda u Žablaku;
- 9) Osnovno državno tužilaštvo u Podgorici, za područje Osnovnog suda u Podgorici i Osnovnog suda u Danilovgradu;
- 10) Osnovno državno tužilaštvo u Rožajama, za područje Osnovnog suda u Rožajama;
- 11) Osnovno državno tužilaštvo u Ulcinju, za područje Osnovnog suda u Ulcinju;
- 12) Osnovno državno tužilaštvo u Herceg Novom, za područje Osnovnog suda u Herceg Novom; i
- 13) Osnovno državno tužilaštvo u Cetinju, za područje Osnovnog suda u Cetinju.

Osnovno državno tužilaštvo preduzima sve radnje iz svoje nadležnosti pred stvarno i mjesno nadležnim sudom.

VIŠA DRŽAVNA TUŽILAŠTVA

Viša državna tužilaštva su:

- 1) Više državno tužilaštvo u Bijelom Polju, za postupanje pred Višim sudom u Bijelom Polju; i
- 2) Više državno tužilaštvo u Podgorici, za postupanje pred Višim sudom u Podgorici.

Više državno tužilaštvo preduzima sve radnje iz svoje nadležnosti pred stvarno i mjesno nadležnim sudom i drugim organima.

SPECIJALNO DRŽAVNO TUŽILAŠTVO

Specijalno državno tužilaštvo vrši poslove u skladu sa Zakonom o specijalnom državnom tužilaštvu, kojim se uređuju uslovi za izbor rukovodioca i državnih tužilaca u Specijalnom državnom tužilaštvu, nadležnost i organizacija Specijalnog državnog tužilaštva i druga pitanja od značaja za rad.

Specijalno državno tužilaštvo je isključivo nadležno za gonjenje učinilaca krivičnih djela, i to:

- 1) organizovanog kriminala, bez obzira na visinu propisane kazne;
- 2) korupcije ako je visoki javni funkcioner izvršio sljedeća krivična djela:
 - zloupotreba službenog položaja, prevara u službi, protivzakoniti uticaj, navođenje na protivzakoniti uticaj, primanje mita, davanje mita;
- 3) pranja novca iz člana 268 st. 3 i 4 Krivičnog zakonika Crne Gore;
- 4) terorizma;
- 5) ratnih zločina.

Visoki javni funkcioner, u smislu zakona, je: Predsjednik Crne Gore i generalni sekretar Predsjednika Crne Gore; predsjednik Skupštine Crne Gore, poslanik i generalni sekretar Skupštine Crne Gore; predsjednik i član Vlade Crne Gore i generalni sekretar Vlade Crne Gore; državni sekretar i generalni direktor u ministarstvu; starješina organa uprave i pomoćnik starješine organa uprave nadležnog za: izvršenje krivičnih sankcija, zaštitu tajnih podataka, poslove poreza, poslove carina, igre na sreću, kapitalne projekte, nekretnine, državnu imovinu, zaštitu životne sredine i inspeksijske poslove; direktor Agencije za civilno vazduhoplovstvo, direktor Agencije za sprječavanje korupcije, direktor Agencije za zaštitu konkurencije; direktor i pomoćnik direktora Uprave policije; direktor Agencije za nacionalnu bezbjednost; predsjednik suda i sudija; rukovodilac državnog tužilaštva, državni tužilac i specijalni tužilac;

gradonačelnik Glavnog grada, gradonačelnik Prijestonice, predsjednik opštine, predsjednik Skupštine Glavnog grada, predsjednik Skupštine Prijestonice i predsjednik skupštine opštine; predsjednik i sudija Ustavnog suda Crne Gore; predsjednik i član Senata Državne revizorske institucije; predsjednik i član Državne komisije za kontrolu postupaka javnih nabavki; predsjednik, sekretar i član Državne izborne komisije; predsjednik i član Komisije za žalbe; guverner i član Savjeta Centralne banke Crne Gore; zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore i njegov zamjenik; zaštitnik imovinsko-pravnih interesa Crne Gore i njegov zamjenik i izabrano ili imenovano lice u organima upravljanja privrednog društva koje je u većinskom državnom vlasništvu.

VRHOVNO DRŽAVNO TUŽILAŠTVO

Vrhovno državno tužilaštvo postupa pred Vrhovnim sudom Crne Gore, Apelacionim sudom Crne Gore, Upravnim sudom Crne Gore, drugim sudovima i drugim državnim organima, u skladu sa zakonom.

Vrhovno državno tužilaštvo podiže, u skladu sa zakonom, zahtjev za zaštitu zakonitosti.

Vrhovno državno tužilaštvo vrši i druge poslove koji nijesu propisani kao nadležnost drugih državnih tužilaštava.

